

# TÁRCZA.

## ÉVNEGYEDES JELENTÉS A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK ÁLLAPOTARÓL 1894. OKTÓBER 1-TŐL DECZEMBER 31-IG.

(Felolvasatott a Magyar Nemzeti Múzeum  
1894. április 2-iki igazgatósági ülésén.)

### I.

A *nyomtatványok osztályának* anyaga a lefolyt évnegyedben ajándék útján: 357, vásárlás útján 620, köteles példányban 556 nagyobb és 448 drb apró nyomtatvánnyal, összesen 2081 drbbal szaporodott.

Nem lehet említés nélkül hagyni azon feltűnően nagy különbözetet, mely a tavalyi 1893. év I-ső negyedében és a jelen évnegyedben kimutatott gyarapodás közt mutatkozik. Míg ugyanis akkor a nyomtatványi osztály anyaga 2469 drbbal szaporodott, addig most csak 1533 drb nagyobb nyomtatványt lehet e czímen kimutatni. Ennek oka abban rejlik, hogy a székes főváros polgármesteri hivatala a fővárosi nyomdákból hozzá beküldött nyomtatványoknak a Magyar Nemz. Múzeum könyvtárához való áttételét f. évi január elsejével beszüntette.

A lefolyt negyedévben a könyvtár olvasótermében 4037 egyén 8674 kötet nyomtatványt, a könyvtáron kívül 511 egyén 1639 művet 2297 kötetben használt.

Nevezetesebb szerzemények: 1. Portraits of the Hungarians, Hussars, Pandours or Kroats, Waradins or Sclavonians, Ulans and Hanaks. London, 1743. (45 márkáért.) 2. Teatro della guerra contro il Turcho, Róma, 1687. (25 frankért); 3. La galerie agreable du monde. Tom. I.—III. D'Hongrie et Turquie. Leiden. (300 márkáért); 4. Kandler, Codice diplomatico Istriano. (25 frtért.) 5. Aldinari, Historia genealogica della famiglia Carafa. Nápoly, 1691.

(70 liráért); 6. Két eddig ismeretlen magyarországi nyomtatvány, úgy mint: Neu-vermehrtes auserlesenes Gesangbuch D. Mart. Luther, Brassó, 1687. és Evangelia und Episteln auf alle Sontage, Nagy-Szeben, 1683. (együtt 5 frtért.)

A beérkezett munkákról 1670 czímlap lett fölvéve; 605 mű repertorizáltatott, és 383 munka 455 kötetben lett kötés alá adva. Ezen felül kivált a magyar szépirodalmi munkákban mutatkozó hiányok felderítésére és kipótlására fordítottunk gondot, ugyszintén a góthai almanach eddig hiányzó kötetei közül is többet beszereztünk. Eltekintve attól, hogy az antiquári katalógusok rendszeres figyelemmel tartása, átnézése most már lehetségessé tette azt is, hogy az ott hirdetett s a könyvtárban még meg nem levő magyar vonatkozású munkák azonnal megszerezhetők voltak, a tudományos egyetemek karaihoz a régebbi és legújabb tudori értekezéseknek, az egyes tanintézetek igazgatóságaihoz pedig az értesítőknak megküldése végett intézett megkeresés is szép számmal juttatta ily tárgyú munkákhoz a nyomtatványi osztályt, azon szíves előzékenység folytán, melylyel megkeresésünket a nevezett helyeken fogadták.

## II.

A hirlapkönyvtár a lefolyt évnegyedben Kun S. antiquártól vásárlás útján a következő hirlapokat szerezte meg: 1. 1848/49-iki hirlapok egyes számait, 22 dbot, 3 frt 30 krért, 2. a *Magyar gyorsíró* 1865. évfolyamát 1 frt 50 krért, 3. A *Der Spiegel* 1830/31. évfolyamából kiegészítésül 4 számot 40 krért és az 1832. évfolyamot 2 frtért. 4. A Gyógyszerészeti Hetilap 1875—78. és 1880-iki évfolyamait 5 frtért, összesen 8 évfolyamot 509 számban. Köteles példány címén beérkezett 506 évfolyam 12,485 számban. Az összes gyarapodás 514 évfolyam 12,994 számban.

Az olvasók száma 444 volt; ezek 1206 kötet hirlapot használtak.

Revideáltatott 235 hirlap 7280 száma. Czéduláztatott 28 hirlap 46 évfolyama. Reklamáló levél szétküldetett 170; a reklamált 1064 számból eddig beérkezett 564 szám.

## III.

A *kézirattár* a lefolyt évnegyedben ajándék útján 6, vétel útján 8, csere útján 4 drb kézirattal gyarapodott. Vásárlásra 167 frt és 3 márka fordított.

E negyed szerzeményei közül kiemelendők: egy vegyes tar-

talmú latin és olasz nyelvű kódex Ianus Pannonius öt, az eddig ismertektől eltérő szövegű versével; továbbá Aranka György levelezése gróf Fekete Jánossal és Gian Battista Pasquini olasz följegyzései VI. Károly török háborújáról, valamint Szigligeti József «A mama» című vigjátékának eredeti kézírata

A kutatók száma 116 volt, s ezek 361 kéziratot és 255 fényképet használtak.

A rendezetlen és beosztatlan régi kézirati anyagból kiválasztott és rendeztetett 146 mű, melyhez a beosztás és az inventáriumba való bevezetés alkalmával összesen 180 utalólap készítettett. A szintén beosztatlan, de rendezett 1880. utáni gyarapodás anyagához készült ezenkívül még 281 utalólap.

A nagyobb gyűjtemények közül a Jászai, Gévai, Bajza és Schmidt Vilmos-féle irodalmi hagyaték, továbbá Eötvös, Deák, Fáy András és más magyar írók levelezései, továbbá az Országgyűlési és a Törvényhatósági Tudósítások, a Diéta-közlő és a Diarium rendeztettek és lajstromoztattak. A kódexek nyomtatott paizskával lettek ellátva, s ugyancsak paizskázza és újra megszámozva lett a *Fol. Lat. 1038—1720.* számok közé eső kéziratári anyag is. Ezenkívül géppel megfóliáltott minden újabb gyarapodás és a feldolgozott részből az, a mi beosztott.

A *levéltár* a lefolyt évnegyedben ajándék útján 142 drb irattal, vétel útján 9 drb irattal, 11 fényképmásolattal és 10 negatívval, csere útján 70 drb irattal, összesen 242 darabbal gyarapodott.

Ajándékaikkal gyarapították a levéltárat Kemse János, a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság, id. Szinnyei József, Varjú Elemér és egy ismeretlen; az ajándékozók között szerepel még a Meskó család, melynek az 1870-es években beküldött iratai, számszerint 102 drb, maig sem reklamáltatván, a levéltár törzsgyűjteményébe beosztattak. Vásárlásra az eddigi beszámolás szerint 63 frt és 4 bir. marka fordított. A csere útján megszerzett 70 drb iratért a levéltár egy használaton kívüli bádóg okleveleket adott.

A szerzemények közül kiemelendők: egy 30 drb középkori oklevélből álló gyűjtemény, mely egy ismeretlen ajándékból jutott a levéltár birtokába; továbbá a Meskó család levéltára, melynek 102 drb iratai közül 26 drb gyarapította a levéltár középkori okleveleinek csoportját.

A nemeslevelek gyűjteménye a következő darabokkal gyarapodott:

1515. július 6. II. Ulászló czímereslevele Verssendi, máskép Tharyani Ferencz részére.

1624. augusztus 24. Bethlen Gábor czímereslevele Bechey György részére.

1625. január 18. Bethlen Gábor címereslevele bealmgyeri Domokos János részére.

1712. Stegner Mátvás és Eineder Ferencz Antal címerkerő folyamodványa.

1712. május 11. III. Károly bizonyáglevele arról, hogy az 1712. ápril 5-iki kelettel magyar nemességet nyert Eineder Ferencz Antal az indigenatusi esküt letette.

1808. július 27. Martonicz András osztrák bárói diplomája.

1809. április 1. Ugyanannak magyar címeres nemeslevele.

1809. április 1. Ugyanannak magyar bárói diplomája.

Az újabbkori politikai mozgalmakra vonatkozó iratok gyűjteménye Görgei Arturnak 1850. április 9-én dr. Bakody Tivadarhoz irt levelével gyarapodott.

Meg kell emlékeznünk még a fényképgyűjteményünk kiegészítésére irányuló vételekről, melyek a gyűjteményt a magyar diplomatika legrégebb emlékei közül 1 drb XI. és 10 drb XII. századi eredeti oklevél fényképével gyarapították.

Ezek a következők:

A veszprémi káptalan levéltárából: 1. Guthlen királyi serviens adománylevele a veszprémi Szt.-Mihály egyház részére Szt.-László korából. (Fejér, IX/VII. 703.) 2. Fila végrendelete, II. István korából. (U. ott. 631.) 3. II. Géza korabeli ítéletlevél (kiadatlan). 4. Benedek veszprémi comes adománylevele 1171. évből. (U. ott 632.) 5. Myskeh comes fia István végrendelete, 1174 évből. (U. ott. VI/II. 412.) 6. A veszprémi püspökség adománylevele kesubi szabadosai részére 1181-ből. (Wenzel, Árp. új okmt. I. 75.) 7. Zaah de villa Pescey végrendelete a XII. századból. (Kiadatlan.)

A pannonhalmi főapátság levéltárából: 8. Acha veszprémi jobbágy végrendelete a pannonhalmi Szt.-Márton-egyház részére, II. István korából. (Wenzel, I. 48.) 9. II. Béla adománylevele 1137. évből. (Fejér, VII/V. 108.) 10. András veszprémi prépost adománylevele II. Béla korából. (Wenzel, I. 55.)

A zágrábi érseki levéltárából: 11. II. Béla ítéletlevele a zágrábi püspökség részére, 1134. évből. (Tkalčić, Mon. eccl. Zagrab. I. 1.)

Az újabb szerzemények közül feldolgoztatott (osztályoztatott, borítékoztatott és meg lett bélyegezve) 166 drb irat. A régebbi szerzemények közül revideáltatott és osztályoztatott 3227 drb irat.

A levéltár anyagába beosztatott: 1. a középkori oklevelek közé 476 drb, 2. az újabbkori oklevelek közé 4063 drb, 3. a nemeslevelek közé 8 drb, összesen 4547 drb.

Az előző évnegyedben rendezett Péchy-levéltár 8 fiókban felállítatott és jelzőlapokkal lett ellátva.

Hasonlóképp felállítatott és jelzőlapokkal ellátatott Vörös Antal-féle gyűjtemény kézirati része, mely 15 fiókot foglalt el és

az újabbkori politikai iratok gyűjteményének egyik alcsoportját fogja képezni.

Megkezdett a középkori oklevelek csoportjának leltározása.

A külföldi iratok gyűjteménye, mely 1890-ben a bajor vonatkozású iratok kiválasztása alkalmával rendetlen állapotba jutott, újból rendeztetett, a bajor iratok visszaosztattak, és az egész csoport 20 fiókban felállított és jelzőlapokkal lett ellátva.

Foiyamatban van ez időszert a Becsky és Szent-Ivány családok levéltárainak rendezése.

*Az ősnymtatványok* csoportjában gyarapodás nem történt. A gyűjtemény bibliografikus leírása az 1500. évig haladt, s a már kész jegyzékből az 1486-tól 1490-ig terjedő rész a Magyar Könyv-Szemle f. évi I. füzetében lett közzétéve.

---

## JELENTÉS A BUDAPESTI EGYETEMI KÖNYVTÁR ÁLLAPOTÁRÓL 1893-BAN.

SZILÁGYI SÁNDORTÓL.<sup>1</sup>

Nagyméltóságú Gróf, Miniszter Úr!

Kegyelmes Uram!

A budapesti egyetemi könyvtár 1893-dik évi forgalmáról és gyarapodásáról végjelentésemet a következőkben van szerencsém előterjeszteni.

Könyvtárunk ez elmúlt évi történetének kétségtelenül legnevezetesebb mozzanata az az intézkedés, melylyel az Egyetemi Tanács kezdeményezésére Nagyméltóságod a könyvtár nyitvatartási idejét módosította. E szerint tekintet nélkül a vasárnapokra és ünnepekre, a sátoros ünnepek és hétfői napok kivételével, a könyvtár állandóan nyitva van még vasárnap délutánokon is, úgy, hogy az egyetemi ifjúság épen az egyetemi szünnapokat használhatja fel nőmivélésre és tanulásra. Ezt az intézkedést a gyakorlat s az eredmény czélszerűnek és helyesnek bizonyította be: a könyvtár az egyetemi szünnapokon is csak olyan látogatott, mint rendesen. Sőt mint örvendetes tényt lehet megemlíteni, hogy évről-évre gyarapodik nemcsak a könyvtár nagy olvasóterme látogatóinak száma, hanem általában a könyvtár dolgozóterme használóinak száma is

<sup>1</sup> Az egyetemi könyvtár címjegyzékének XVIII. kötetéből.